

over J. F. Kinchs historiske arbejder om Ribe amt og Ribe by. — Af Henrik Larsen findes et af denne forfatters velfunderede, men noget tørre arbejder, som behandler adelsgårdens forhold gennem tiderne inden for Ribe amt.

Peter Thomsen har fortsat sine meddelelser om de *bornholmske* langvolde (Bornholmske samlinger). — Aage Rohmann giver en beskrivelse af de bornholmske horisontalmøller (djævledansmøller), som billedligt kun kendes fra Christiansø i 1754 (Thura's Bornholmsbeskrivelse), men hvis tilstedeværelse på Bornholm forfatteren har konstateret i ti tilfælde. — Ove Hartvigsen har afskrevet præsten J. P. Koefoeds optegnelser om *Poulsker* fra 1850'erne. — Gunnar Knudsen beretter om fremdragningen af en svensk jordebog fra Bornholm fra 1658.

Otto Smith.

Litteratur om Almuekultur og Folkeminder 1934.

Af Arbejder af alment Tilsnit bør først nævnes *Axel Oriks* og *Hans Ellekildes* stort anlagte Værk: *Nordens Gudeverden* (Gads Forlag), hvis 5. og 6. Hefte udkom i Slutningen af 1934. Her afsluttes Redegørelsen for Hjemmets Vætter, og der fortsættes med en Fremstilling af *Bygdens Helligdomme*, idet der i en smuk og let læselig Form gives en Skildring af Dyrkelsen af Bygdens Sten, Træ, Kilde, Vandløb, Lund, Sø, Hav, Bjærg m. m. Alle de senere Åringers Specialundersøgelser over hellige Kilder, Kæmpesten, Træer, Bjærg, Vande og andre Naturting, hvortil Folket knyttede Sagn og Tro, har Arkivar Ellekilde naturligvis haft god Nytte af og brugt; men han har også formået, selv indenfor Områder, hvor man skulde synes, Spørgsmålene var klarlagte, at fremkomme med nye, selvstændige lagttagelser. Hans overordentlige Belæsthed og udstrakte Kendskab til utrykt Folkemindestof er ham stadig til Hjælp, ja er Forudsætningen for, at han i det hele taget har kunnet påtage sig at fortsætte og fuldføre Oriks Arbejde, der i den Form, det nu får, vil komme til at gøre Epoke i den Forskning, der beskæftiger sig med den nordiske Religion. Ikke alene Folkemindestof fra Oldtid og Nutid udnyttes i Værket, også *Stednavne*, der indeholder Vidnesbyrd om Nordboernes gamle Tro, er i stor Udstrækning gjort til Genstand for religionshistoriske Betragtninger.

I Frk. *Inger M. Bobergs* Disputats: *Sagnet om den store Pans Død* (Levin og Munksgaards Forlag 1934, 168 S.) er meddelt en Undersøgelse over en Sagngruppe — velkendt i de fleste nord- og vesteuropæiske Lande — hvis Hovedmotiv handler om en Vælteanførers Død, og dens Forbindelse med en græsk Beret-

ning fra det 1. Arh. e. Kr. om den store Pans Død, forefundet i et Skrift af *Plutarch*. Frk. Boberg gennemgår Sagn med samme Motiv som det gamle græske i de europæiske Lande, hvorfra der kendes Sidestykker til det. Ejendommeligt nok findes Sagnet om en Underjordskonges Død optegnet i flest Varianter fra Danmark. *Evald Tang Kristensens Virksomhed* har også her sat sine tydelige Spor. Resultatet af Dr. Bobergs Undersøgelse er det, at Sagnet om Dødsbudskabet hidrører fra gammel germansk Overlevering, medens Prof. *Arthur Christensen* har antydnet, at det endog muligvis kan føres tilbage til den fælles indoeuropæiske Tid. I Frk. Bobergs interessante Bog, hvor Jylland er fyldest repræsenteret af alle Lande, findes desværre hverken Register eller Kortskitser. — Også i den hollandske Forsker *Jan de Vries* Værk om Lokeproblemet: *The Problem of Loki* (FFC. Nr. 110, 1934, Helsingfors) er Danmark smukt repræsenteret. Her er for første Gang på ét Sted gjort Rede for alle tænkelige Problemer knyttet til Loke. I flere omfangsrige Kapitler undersøger de Vries Nutidstraditionen om den listige Gud. Medens man tidligere har anset Loke for Ildens Dæmon, Guddommen for Arnen el. Ign., kommer de Vries til det Resultat, at Loke er en Dobbeltkarakter, både en Kulturheros og en snedig Person, og han bringer derved nye Synspunkter frem, som sikkert i Fremtiden vil blive drøftede af Forskerne. Axel Ollriks Lokestudier og Tang Kristensens Indsamlinger af Lokestof har Jan de Vries udnyttet til Bunds, og vore to Landsmænds Navne ser man i det hele taget hyppigt nævnte i det på Engelsk skrevne Værk om Loke.

Af *Evald Tang Kristensens Danske Sagn*, Ny Række, er ved *Johannes E. T. Kristensen* udgivet femte Bind (Reitzels Forlag 1934, 443 S.), indeholdende ikke mindre end 1197 forskellige Sagnoptegnelser om *Spøgeri og Genfærd*. Sagnene er inddelt i 109 Grupper. Det er en Berigelse af betydelig Værdi for Forskningen, at man nu har en samlet Udgave af alle de af E. T. Kr. optegnede Genfærdssagn. De yder vigtige Bidrag til Forståelsen af den folkelige Religiositet såvel som til Folkedigtningen. I vore Dage opstår Sagn, som de, der findes i »Spøgeri og Genfærd«, ikke i Danmark, medens man i Lande som Polen, Spanien, Balkan o. s. fr. stadig træffer denne Form for Sagndigtning i fuldt Flor. I vort Land har det gamle Hedenskab dog levet sit forborgne Liv til henimod vor Tid. Resterne af det er det, vi finder i Folkemindesamlernes Bøger. Et sådant Binds prunkløse Sagn som det sidst udkomne af Danske Sagn åbner for vide Perspektiver og giver Anledning til mange Betragtninger. — *Fr. Fischers*

gamle Samling: *Slesvigske Folkesagn* udkom i ny Udgave 1934 som Julegave til Abonenter af Sønderjydsk Månedsskrift. Udgaven er ledsaget af en smuk Omtale af Fischer og hans Gerning ved *H. Lausten Thomsen*. — *Gudmund Schütte* har i Skivebogen 1934 fremdraget Sagn fra *Salling* om Lindorme, om Limgris, Træet på Tis Enge, Sagn om Verdens Skabelse, Indretning og Undergang, idet han så samtidig sammenstiller disse Sagn med Eddaens Gudelære om de samme Emner. Dr. Schütte har forsynet sin Afhandling med pyntelige Tegninger. — I Bornholmske Samlinger 1934 fortsættes Polemikken om Sagnoverleveringen knyttet til Kampen i *Madvigens* 9. Juni 1645. *P. K. Stibolt* gennemgår og analyserer de samtidige og eftertidige Beretninger om Kampen. Den meget detaljerede Undersøgelse går imod Arkivar Ellekildes Afhandling om Emnet. — *Aage Rohmann* giver i sin filologiske Undersøgelse over den bornholmske Sagnhelt *Bona-veddes* Navn (Bornholmske Samlinger 1934), fremkaldt af Ellekilde, lærerige Bidrag også til Sagnforskningen. — Dr. *I. M. Bøberg* fortsætter sin omhyggelige og grundige Gennemgang af *Sagn og Overlevering knyttet til Oldtidshøje*, denne Gang fra *Sorø Amt* (*Sorø Årb.* 1934), en Egn, hvorfra der findes forholdsvis meget Stof om Emnet. Det bliver godt også om nogle År at have denne Del af Sagndigtningen systematisk undersøgt. — I *Gunnar Knudsens* fortjenstfulde Udgave af *Peder Resens Atlas Danicus VI, B: Viborg Bispedømme* (Gads Forlag 1934, 140 S., ill.), i dansk Oversættelse ved *Chr. Behrend*, finder man adskillige Enkeltheder om Helligkilder, Sagnsten, Træer, Sagn af forskellig Art m. m., — alt af ikke ringe Værdi på Grund af den antagelige Alder, Folkemindeoptegnelserne hos Resen har. — *Peter Thorsen* omtaler i *Bornh. Saml.* 1934 nogle usædvanlige *Helleristninger*, bl. a. Fenrisstenen (jfr. Danmarks Kæmpesten, 13 ff.), hvis Tegn han tolker som stærkt stiliserede Fremstillinger af de kvindelige Genitalia, en Hypotese, der er værd at inddrage i fremtidige Undersøgelser over Helleristningsproblemerne. — *Stenen ved Sæd*, Danmarks eneste Skamstøtte på sin oprindelige Plads, har *Claus Eskildsen* i *Sdj. Mdskr.* meddelt fortrinlige arkivalske Oplysninger om. Stenen blev i 1934 indhegnet og fredet (jfr. Danmarks Kæmpesten, 335—38). — Om *hellige Kilder* meddeler Godsejer *J. Estrup* (Fra Randers Amt 1934) interessante sproglige Oplysninger, især knyttet til en hellig Kilde i *Hvilsager*, medens *L. Vesten* i sin Afhandling om *Sulsted Kirke* (Fra Himmerland og Kær Herred 1934) ikke har ret meget om den hellige Kilde dér, selv om den er nævnt i Afhandlingens Overskrift. — Pastor *Henrik Larsen* fortæller i *Thisted Amts Årbog* 1934 om

St. Thøgers Dag i Thy, omtaler Kirker viede til denne for Thy specielle Helgen, oversætter og kommenterer *St. Thøgers Festrítual*, men oplyser mærkeligt nok intet om *St. Thøgers Tilknytning* til thylandske Helligkilder og Folkesagn. — *Chr. N. Krogh* har meddelt Sagnene om *Tøndering Kirke* (Skivebogen 1934), *Helene Strange en Heksedom* fra *Sdr. Ørslev 1766* (Lolland-Falsters Arb. 1934) og *Hans H. Fussing* giver (Fra Svendborg Amt 1934) i en Afhandling Besked om en forgjort Herremand, den ulykkelige og svage *Eiler Bille*, født på Hvidkilde 1604. Vi får her et trist Indtryk af den Behandling, syge Folk forhen var udsat for, og af Overtro i en af dens uhyggeligste Former. — En særegen Form for Overtro, der lever endnu, finder vi i *Himmelbrevene*, som *Johannes Vejlager* har skrevet om i Årbøgerne fra Hjørring, Århus og Ribe Amter 1934. — Endelig kan her nævnes, at *Johannes Tholle* i sin Afhandling om *Floraen* i Ringkøbing Amt (Hardsyssels Arb. 1934) har fremsat mange gode Oplysninger om Træer og Planter i Folketroen (jfr. hans Afhandling om Haver og Havedyrkning i Lollands og Falsters Købstæder til c. 1800, L.-F. Arb. 1934), og at jeg i Tidsskriftet *Vore Kirkegaarde* 1934, 11. Årg., Nr. 3 og 5 har fremført en Del Enkeltheder om *Tro og Sagn knyttet til Kirkegårde*.

*

I den smukt udstyrede Bog: *Ad jydské Veje sønderud* (Gyldendal 1934, 335 S., ill.) har *Salomon J. Frifelt* i en Række Kapitler behandlet den jydské Studehandels Historie fra Oldtiden til vore Dage. Slutkapitlet handler således om Vestjydsk Eksportforening, der blev oprettet 1909. Det fængslende Arbejde indeholder meget af Interesse for Handelshistorikere, men det er dog som et kærkomment og nyttigt Bidrag til Oplysning om en vigtig Side af det gamle jydské Folkeliv, Bogen har sin største Betydning. I en underholdende Form beretter Hr. Frifelt om så at sige alle Emner, der kan være Tale om, angående den jydské Studehandel. Ikke alene har Forfatteren udnyttet en stor trykt Litteratur, også meget Stof fra utrykte Kilder har han indarbejdet i sine Skildringer. Særlig må fremhæves, at han selv har rejst rundt og udspurgt mange gamle Handelsmænd og Stude drivere, hvorved han har reddet mange fornøjelige og lærerige Træk fra Forglemmelse. Også Folkemindforskere og Folkepsykologer kan have megen Glæde af Bogen om den jydské Studehandel. Frifelt gør således rigtigt opmærksom på, at Vestjyllands Befolkning — på Grund af Naturforholdene — blev et *Høslætfolk* (et Handelsfolk). Medens de korndyrkende Bønder i andre Egne af Landet blev et *Høstfolk*, for hvem Kornavlén kom

til at betyde Eksistensen, afgav i Vestjylland de store Enge Mulighed for Studeopdrætning. Omkring de gamle Studeveje stedfæstes mange Sagn, dels om dræbte og udplyndrede Studehandlere, dels om hovedløse Heste og Kreaturer, der i Mørket viste sig ved særlig skumle Vejpassager. Sagn af den Slags er typiske *Færdselssagn*. De indeholder Enkeltheder, der viser, at megen Færdsel, Husdyrdrifter, Landevejsrøvere o. s. fr. har hørt til dagligdags Begivenheder i Sagnenes Hjemegn. Dette Forhold lærer os, at Folkesagn, hvor fantasifulde og umulige i Indhold de end kan synes os, i de fleste Tilfælde på en eller anden Måde har deres Oprindelse i Livets Virkelighed. Virkeligheden ændres blot i Overensstemmelse med primitive Folks Lyst og Evne til at omdigte Tilværelsens Foreteelser, idet de som oftest forklarer naturlige Hændelser på en fantastisk Måde. Ved Tilvejebringelsen af og Undersøgelser i kulturhistorisk Materiale kan man ofte have Held til at komme under Vejr med, hvorledes Folkeskikke og Sagn er fremståede, eller hvorfor de nu netop i en vis Landsdel har fået en særegen Udformning. Da S. J. Frifelt har forsynet sin Bog med en udførlig Litteraturfortegnelse, kan den med Held anvendes som Håndbog i et vigtigt Område af jydsk Kulturhistorie. — Et handelshistorisk Bidrag findes også i Fru *Fanny Fangs* fortrinlige Bog: *Handelsmand og Slagter* (1934, 178 S., ill., også i Holbæk Amts Arbog 1934—35). Det er her Egnen mellem Roskilde, Kallundborg og Ringsted, der er Skuepladsen for Bogens Fortælling. Værket er skrevet på Grundlag af Forfatterindens Fader, Slagter *Rasmus Frederiksens* Meddelelser om det gamle Handelsliv i midtsjællandske Egne. Det er ikke for meget sagt, at Handelsmand og Slagter er et Memoireværk af sjælden Betydning. I en livfuld og intelligent Fortællers Ord og Vendinger oprulles for os en Række Billeder af Livet i forrige Århundredes Slutning. I kraftige og levende Farver står disse Billeder, der genspejler store og betydningsfulde Træk af det nævnte Tidsrums kulturelle Liv. Det var en Tid, da Danmarks Økonomi undergik den dybtgående Ændring fra Kornproduktion til Kvægproduktion og Mejeribrug og sluttede i de store Andelsforetagender. Dette Afsnit er skildret af en vågen og skarp Iagttaget, som selv har stået midt i Begivenhederne, og som har det altforstående og djærve Lune, den stille og ironiske — også selvironiske — Skildringsevne. Bogen rummer Skildringer af betydelig kulturhistorisk Værdi, af Slagteri, Markeder og Købstadsliv; den giver hyggelige Billeder af Livet langs Sjællands Landeveje, hos Bønder og hos Herremænd og i de lune gammel-dags Kroer, den skildrer indgående det gamle Kvægtorv på

»Trommesalen« og andre Interiører fra Københavns Traktor- og Forlystelsessteder. Men først og sidst fremstiller den Kvæg-handelen, fra Kvæget opkøbtes hos Bonden, til det blev drevet til København, hvor det solgtes på Trommesalen til Eksport til Hamborg, Rotterdam, Newcastle. Det er altså også et velkomment Bidrag til Oplysning om Overgangstiden mellem gammelt og nyt indenfor dansk Landbrug og Handelsliv, vi finder i Fanny Fangs Arbejde. — Af betydelig ældre Dato er det Stof, der er fremdraget i min Bog: *Bytyr og Byorne* (Eget Forlag, Brabrand 1934, 87 S.). Her er såvel Vider og Vedtægters som den senere Folketraditions Oplysninger om Avlsdyrene i Landsbyerne udnyttet, et bondehistorisk set vigtigt Emne. — I Årbøger for Holbæk, Hjørring og Randers Amter 1934 har jeg i Bidrag »*Fra den gamle Landsby*« skrevet om Oldermænd, Bygilder, »Byembedsmænd«, Byhorn, Fællesdrift o. s. v. I Vendsysselske Årbøger har jeg meddelt Brudstykke af et Grandebrev for *Hjelmsted By* (Børglum Herred) fra 1653. I Skivebogen 1934 har jeg fremsat Oplysninger om *Skive Markløv* fra 1769 og i Sorø Årbog 1934 taget *Stagetse gamle Marklov* fra 1769 under Behandling. — Her må ikke glemmes, at der i *Søren Alkærsgis* og *Henrik Larsens Bog: Askov i Malt Herred* (omtalt foran) er meddelt et Stykke Bondehistorie af sjælden Lødhed.

N. M. Kromann har nu afsluttet sit mægtige Værk om *Fanøs Historie* (Eget Forlag, Esbjerg. II, 545 S., ill., III, 463 S., ill.). Her skal kun fremhæves Afsnittet om Øens Fiskeri og Landbrug. Værdifulde Illustrationer af gamle Bygninger, Både, Redskaber, Dragter etc. ledsager Teksten. »*Fanøs Historie*« er et Æresminde over Øens slidsomme og tapre Befolkning og en Hæder for N. M. Kromann, der har udført et uhyre Arbejde for at samle sit vældige Stof om sin Hjemøs Folk og dens Historie. — Det er også en Fiskerbefolkning, vi hører om i *Torben Klintings Bog: Træk fra Vestkysten* (V. Niensens Forlag, Nr. Nebel 1934, 176 S.). Fængslende er det at læse en Skipperenkes Erindringer, om hendes Barndom og Ungdom i Nr. Nebelegnen, hendes Oplevelser i København og i Amerika. Klinting meddeler også i denne Bog Træk om strandede Skibe, om Kystboernes Kamp med Sandflugten o. s. fr. — Fra Egnen Syd for Ringkøbing Fjord tager vi op til *Skagen*, hvor *Jens Tønnesen* i en fortrinlig Bog: *Gamle Skagensfiskere fortæller* (Einer Niensens Bogh., Skagen 1934) meddeler, hvad en Del gamle, stoute Fiskere har fortalt ham om Folkelivet i vor nordligste By for et Par Menneskealder siden. En Række gode Reproduktioner, bl. a. efter Malerier af de Kunstnere, der hentede Inspiration i den særlige skagenske

Atmosfære, findes spredt rundt om i Bogen og slutter sig på bedste Vis til Teksten. — *Th. Johansen* har i sit Arbejde om *Arestrup Sogns Historie* (Fra Himmerland og Kjær H. 1934) også Skildringer fra det gamle Landsbyliv (Oldermand, Hjord og Byhyrde), ligesom han meddeler Sagn om Kæmpekast samt en Del forskellige *Stednavne*. — I *Adsløv-Slægts* »Slægts-Arbog 1934« (Forlag i Brabrand) fortsætter *Thøger Jensen* sine Erindringer fra sit Barndomshjem i *Gram* nordøstlig for Skanderborg. De velskrevne Memoirer indeholder mange værdifulde Træk fra det gamle Folkeliv. Her hører man om Sammenkomster, Sygdomme og Hjælp derimod, Fødsel, BARNEDAB, Husflid, Alderdomsforsørgelse, m. m. Morsomt er det at læse *N. P. Østergaards* sindrige Arbejde om en *Navneklud* som Stamtavle, *Th. Jensens* Skildring af et *Rapsgilde i 1860'erne* og *Sanne Dams* Minder fra det gamle *Fruering*. — Fra *Hads Herred* Nord for Horsens Fjord har *R. Thomasen* i *Århus Stifts Arbog 1934* meddelt en ret detaljrig Fremstilling af *Dagtlivet* o. 1870. Vi får Besked om Måltiderne, Markarbejde, Høsten, Hørbrydning, Rapstærskning, Skovning, Humleplukning, Vævning, Husflid, Barnetå, Dobbeltgilde, Fruegilde o. a. Gilder, alt i alt et nyttigt Arbejde, der har sin Værdi ved at indeholde Oplysninger om Arbejder og Sikke, der nu ikke er mere. — *Johanne Olsens* Optegnelser om det gamle *Folkeliv på Moen*, som jeg har udgivet i *Præsto Arb. 1934*, beretter om Bygninger, Besætning, Kvinders Arbejde, Skovauktion, Markeder, Skolegang, Bystyre, Bygilder, Fattighjælp m. m. — Det er også værd at stifte Bekendtskab med *Øve Hartvigsens* Udgave i *Bornh. Saml. 1934* af *Pastor J. P. Koefoeds* Optegnelser fra *Poulsker* om Agerdyrkning¹⁾, Sagn om Underjordiske, Overtro om Kirkebly, gamle Kællinger o. s. v. — *Hans Skafte*, f. 1854 i *Lille Avnede*, skildrer i sine Barndomserindringer (*L.-F. Arb. 1934*) de gammeldags Befordringsmidler, Avislæsning og Oplysning for tilsidst at dvæle mere udførligt ved *Julen* og dens Skikke. — *S. Vestergaard Nielsens* lille Bog: *Fra Høbroegnen for firs Aar siden* (1933) indeholder et og andet om Sæd og Skik i *Hørnum-Snæbum* Pastorat. Kærkommen er Forfatterens Oplysninger om Folkedigteren *Knud Skyttes* Ungdomsår i *Hvornum*. — Også *N. Sodborgs* Skildringer af *Landsbyspillemand på Hannæs* (*Thisted Arb. 1934*) læses med Interesse, bl. a. for Gildeoplysningernes Skyld, ligesom man også er fornøjet over at træffe *C. A. I. Larsens* smukke Skildring af *Sankt Hans-Koen i Vendsyssel* (*Vends. Arb. 1934*). *Larsen* har haft Held til at fremdrage nye Opteg-

¹⁾ Om *Pastor J. P. Prahl* og hans bornholmske Agerdyrkningskatekismus har jeg skrevet i *Bornh. Saml. 1934*.

nelser om den kønne Midsommerfest fra Landet Nord for Limfjorden. — Fra *Sønderjylland* kan nævnes, at *Andreas Otterstrøm* har udgivet Bogen: *Gamle sønderjydske Danse* (udg. af FFF. 1934), der af den kyndige Danseforsker er blevet instruktivt forklarede og beskrevne. *Marie Boesens* Afhandling om de *Københoved Bønder* (Sdj. Mdskr. 1934) er det en særlig Glæde at gøre opmærksom på. En *Smedekontrakt* fra *Søtsted* 1768 og *Jens A. Petersens* Skildring af Bryllup og Barsel i *Anset* i 1860'erne hører ligeledes til Sønderjydsk Manedsskrifts bedste kulturhistoriske Bidrag. — Endelig skal her kortelig nævnes et Par Hjemstavnsbøger. Den ene, *A. Ravnhoit: Torning Sogn* (Forf. Forlag, Nr. Nebel 1934, 167 S., ill.) har naturligvis mangt og meget af speciel kulturhistorisk Betydning, selvfølgelig også et Afsnit om *Udbinderiet* i det Sogn, hvor »E Bindstouw«s Forfatter var Præst i nogle Ar. I den anden Hjemstavnsbog, *Esbern Jespersen: Kirker, Præster og Degne i Vinding—Vind* (H. Thomsens Bogh., Holstebro 1934, 200 S., ill.) er også mange Oplysninger om gammeldags Levevilkår i Hedeegnen Syd for Holstebro. Med særlig Interesse læser man Pastor Andreas Hegelunds Varselstagninger af Kometer og andet på Himlen.

*

Om *Folkeviser* er der også i 1934 fremkommet betydningsfulde Arbejder. Det var godt, at *Axel Otriks* Forelæsninger fra 1893 og 1894 over *Nordens Trylleviser* endelig udkom (I. H. Schultz 1934, 209 S., ill.). Udgifterne, *Anders Bjerrum* og *Inger M. Boberg* har på bedste Måde skilt sig fra deres Arbejde. De nødvendigeste Oplysninger til Forelæsningerne er meddelt i Fodnoter. Forelæsningerne virker forbavsende friske og er smukke Vidnesbyrd om Otriks Evne til populært at behandle omfattende og vanskelige Emner. Det er Viser som Havfruens Spadom, Germand Gladensvend, Hellig Olav og Troldene, Harpens Kraft, Elverskud, Agnete og Havmanden, Mø i Uiveham o. fl., man her stifter Bekendtskab med. Selv om adskillige af de Emner, Otrik behandler i sin mundtlige Fremstilling i 1893—94, dengang ikke var blevet særlig undersøgt af Forskerne, er han dog i sin Omtale af Problemerne forbløffende sikker og viser allerede her sin fremragende Forskerbegavelse. — En Del af de Viser, *Erich Pohl* gransker i sit omfattende Værk: *Die deutsche Volksballade von der »Losgekaufte«* (FFC. Nr. 105, Helsingfors 1934) er optegnede i Danmark. Her er det Visen: »Fæstemand løskøber Fæstemø«, der bliver gjort til Genstand for en minutøs Undersøgelse. Folkevisestof fra mange Lande er inddraget i

Pohls Værk. Glædeligt er det at se, hvor hyppigt *H. Grüner Nielsens* Fremstilling af Visens Udviklingshistorie i DgF. Nr. 486 bliver udnyttet. — *H. Grüner Nielsen* har sammen med *Erik Abrahamsen* påbegyndt Udgivelsen af elvte Bind af Danmarks gamle Folkeviser, hvori *Melodierne* skal udgives i fuld Udstrækning, forsynet med alle tænkelige Oplysninger af musikhistorisk Art. I det først udkomne Hefte har *Grüner Nielsen* givet en fængslende Fremstilling af Melodistoffets Værd, dets Indsamlingshistorie, Omfang o. m. a. Dernæst følger *Melodierne* til DgF. Nr. 1—50. Det er et stort og besværligt Arbejde, her er påbegyndt, men det er jo det nødvendige Supplement til vor store Folkevisesudgave I—X. Hovedparten af de optegnede Folkevisemelodier hidrører fra Jylland formedelst *E. T. Kristensen*, der især har samlet mange Viser i *Ringkøbing Amt*. Det er derfor næsten helt underligt, at der fra dette Amt skulde komme endnu flere Folkeviser. Dette er ikke desto mindre Tilfældet, idet *H. P. Hansen* har fundet en håndskreven Folkevisesbog, der vistnok kan henføres til *Hanning-Bølling* Sogne Nord for Skern. *Grüner Nielsen* har i Enkeltheder gjort Rede for den nye Visebogs Indhold, bestemt Visernes Forhold til andre Viser og hvad andet, man kan ønske at vide om sådan et værdifuldt litterært Fund (*Hardsyssels Arb.* 1934, 1—27).

*

Om Folkemindeforskere og -samlere er der i 1934 fremkommet tre Bidrag af Interesse. Således har *Hans Ellekilde* i Festskriftet til *Vilhelm Andersen* (1934) offentliggjort en omfangsrig Afhandling om *J. M. Thiele* og hans Folkemindeindsamling. *Thieles* Sagnbøger gennemgås i alle Enkeltheder, hvert Sagns Hjemsted bliver — om det er muligt — bestemt, og vi hører forskellige morsomme Enkeltheder om *Thiele* og hans Færd som Indsamler på Sjælland. — I den ret store Litteratur om *H. F. Feilberg* findes der ikke særlige Oplysninger om *Feilbergs* Ophold på *Fyn*, i Marslev og Odense i Arene 1864—69. Dette Savn er nu afhjulpet, idet jeg i *Fynsk Hjemstavn* 1934, 179—190 har fremlagt en Række hidtil for Offentligheden ukendte Oplysninger om de for *Feilberg* i flere Henseender så bevægede År efter den ulykkelige Krig i 1864. — I *Jeppes Aakjærs Efterladte Erindringer* (1934), 107—115 findes meddelt nogle morsomme Træk om *Evauid Tang Kristensen*. Der forefindes en Erindringsfor skydning i *Aakjærs* Meddelelser om sin gamle Ven i Vejle. *E. T. Kr.* var i 1902 Enkemand, så *Aakjærs Besøg* (S. 108) kan ikke

have fundet Sted dette Ar, hvis det er Fru Tang Kristensen, der omtales i Digterens fængslende Memoirer.

*

Sønderjydske Stednavne. Jævnt og støt går det fremad med Udgivelsen af Standardværket: *Sønderjyske Stednavne* (Gads Forlag), hvoraf der siden sidst er fremkommet 6. og 7. Levering, der omhandler Stednavne i en Række Sogne i *Åbenrå Amt*. Dette Amt vil snart kunne ventes færdigbehandlet i Værkets fjerde Bind, hvorefter Turen kommer til Sønderborg Amt. Tønder Amt er fuldført. Historikere og Topografer kan have stort Udbytte af et Arbejde som dette, ligesom det i al Almindelighed er af Interesse at tilegne sig alle de mange forskellige Tolkninger, som Værket vrimler med. Vore ypperste Stednavneforskere har her ikke alene fremdraget et vældigt Sprogstof, de har også ydet vigtige Bidrag til Studiet af det danske Sprog i det hele taget. Hertil kommer, hvad heller ikke er værd at glemme, at Sønderjyske Stednavne i sig selv ganske umiddelbart afgiver et Vidnesbyrd om Sønderjyllands ældgamle Danskhed. Det er ikke de ringeste Bidrag til Udbygningen af dansk Værn i Grænselandet, Videnskabsmændene leverer. Det kunde være fristende at fremkomme med Enkeltheder fra de sidste to Hefter; men det vil føre for vidt. Kun skal antydes, at det gamle *Urnehoved* Lands-tingsted, som man hidtil har villet lokalisere til Løgpold i Bjolderup Sogn Vest for Åbenrå, i Følge de nyeste sproglige Undersøgelser ikke kan have haft sin Plads på dette Sted. Tinget har Navn efter Skoven *Urne* i Lundtoft Herred. En Del af denne Skov synes dog at have været i Bjolderup Sogn. Urne er en Afledning af Ure, Ore, »stenet Jordbund«, et Ord, som ofte indgår i Stednavne og anvendes om Skovstrækninger. —

Det er i År 25 År siden, *Stednavneudvalget* blev oprettet på Initiativ af *Axel Orlík*. De forberedende Arbejder blev udført af *Marius Kristensen* og *Henrik Ussing*. Blandt de Folk, der arbejdede på at grundlægge det danske Stednavnearkiv, var *Gunnar Knudsen*, der i 1913 blev udnævnt til Leder af Arkivet og i 1914 ansat som Sekretær for Stednavneudvalget. Siden dette År har han været Stednavnekontorets elskværdige og afholdte Chef. Om Stednavneudvalgets Arbejde gennem de 25 År er udkommet en fængslende Bog (Gads Forlag) ved *Gunnar Knudsen*, med et Forord af Udvalgets Formand, Professor *Frantz Dahl*. I denne Bog, der er nydelig illustreret, findes fyldige Oplysninger om Stednavneudvalgets Historie og om, hvad der er udrettet for Udforskningen af de danske Stednavne af de Folk, der har været

knyttet til eller er ansat ved Udvalget. Det er sandelig ikke lidt, der er udrettet i det forløbne Kvart-Arhundrede. Det kan således nævnes, at i Løbet af det 19. Århundrede og indtil den til Udvalget knyttede Kreds tog fat, var der i Danmark kun skrevet 24 Afhandlinger på ialt henved 900 Sider om Stednavne, medens der indtil nu af Folk knyttede til Udvalget er udgivet Bøger og Afhandlinger, der tilsammen udgør over 2300 Sider! Man vil forstå, det er et særdeles stort Bidrag til Udforskningen af dansk Sprog og Historie, der er givet af Stednavneforskerne. Der er al mulig Grund til at være taknemlig for, at Udvalget blev oprettet i 1910, og man må glæde sig over, at Arbejdet med vore Stednavne er lagt i de bedste Hænder.

August F. Schmidt.

DANSK KULTURHISTORISK MUSEUMS- FORENING.

Aarsmøde i København den 17.—18. Maj 1935.

Mødet, der begyndte Store Bededag Kl. 7 Aften, afholdtes i Oldskriftselskabets Sal paa Nationalmuseet. Følgende Museer havde sendt Repræsentanter: *Hillerød* (Nordsjællands Folkemuseum), *Holbæk*, *Kalundborg*, *Næstved*, *Maribo*, *Odense*, *Middelfart*, *Svendborg*, *Nyborg*, *Hjørring*, *Try*, *Thisted*, *Nykøbing M.*, *Aalborg*, *Randers*, *Hobro*, *Grenaa*, *Ebeltoft*, *Aarhus*, *Aarhus gamle By*, *Vejle*, *Kolding*, *Ringkøbing*, *Herning* og *Varde* samt *Nationalmuseets 1. og 2. Afd.*, *Dansk Folkemuseum*, *Københavns Bymuseum*, *Postmuseet*, *Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg*.

Til *Dirigent* valgtes *Holck*, *Maribo*.

Dagsordenens Punkt 1 *Foreningsmeddelelser*. Formanden, Kredslege *Møller*, *Kalundborg*, oplyste, at *Nyborg Museum*, hvis Repræsentant han bød velkommen, var indtraadt i Foreningen. Dennes Medlemstal er nu steget til 53, hvoraf de 39 er *Provinsmuseer*.

Da Formanden ifjor vendte hjem fra Aarsmødet i *Kolding*, modtog han en Skrivelse fra Undervisningsministeriet, hvori Bestyrelsen anmodedes om at udpege to Repræsentanter til et foreløbigt orienterende Møde i Ministeriet om Spørgsmaalene vedrørende *Provinsmuseerne*. Dette var ingenlunde, hvad vi havde